

v následujících letech či desetiletích činnost AV ČR výrazně ovlivňovali – do Akademické rady byli na ustavujícím zasedání vybráni mimo jiné dva pozdější předsedové AV ČR – Helena Illnerová a Václav Pačes. Ve Vědecké radě se objevili např. historik František Šmahel, biochemik Antonín Holý nebo genetik Václav Hořejší. Na druhé straně některé organizační změny, především rozpuštění sboru členů, podpořily prvky diskontinuity a poměrně důsledného rozchodu s předlistopadovou Československou akademií věd.

Jestliže ČSAV vstupovala do života s relativně velkorysým rozpočtem, nová Akademie věd ČR v nic podobného doufat nemohla. Místo rozšiřování výzkumné základny a nabírání pracovních sil ji naopak čekalo další propouštění a rušení pracovišť. Ke konci června 1993 Akademie věd České republiky zrušila dalších 21 pracovišť, včetně např. Pedagogického ústavu Jana Amose Komenského nebo Ústavu fyziologických regulací. Jen někteří zaměstnanci přitom dostali možnost zůstat v dalších akademických ústavech. Platy těch, kteří zůstali v Akademii věd, nerostly právě

závratným tempem a jen s obtížemi se dařilo uskutečňovat potřebnou zahraniční výměnu. Přesto dosáhly mezinárodní kontakty Akademie věd úrovně, jež zůstávala pro ČSAV během značné části doby její existence nepředstavitelným snem. S velkými komplikacemi se setkávaly snahy zajistit obnovu a vylepšení přístrojového zabezpečení, přestože hlavně v některých oblastech se jen prohluboval odstup české vědy od nejvyspělejších center výzkumu. Obtížně řešitelný problém představovaly také dopady majetkových restitucí, které se týkaly i řady nemovitostí dosud spravovaných akademickými ústavu.

Velmi pomalu Akademie věd České republiky všechny překážky překonávala a cennou pomoc jí poskytli i někteří zahraniční partneři. Na domácí půdě stále musela zápat s hlasy zejména z politické sféry, které nepřestávaly zpochybňovat význam mimouniverzitního základního výzkumu. Při pohledu zpět však lze konstatovat, že při vzniku AV ČR a při formulaci jejích stanov se podařilo najít mnohem lepší a výkonnější model, než jaký byl politicky naoktrojován na počátku 50. let.

Přes nedostatky a potíže současná Akademie věd úspěšně rozvíjí základní výzkum a v některých oblastech dosahují její ústavy výsledků, jimiž vynikají na mezinárodním poli. Samozřejmě se stále znovu vrací otázka, zda by fungování Akademie věd a její řízení nemělo pozměnit svůj charakter. Zajímavá diskuze proběhla nedávno na internetovém serveru Česká pozice. Vysoce demokratický model se značnou mírou samosprávy samotných vědců se jeví jako problematický a v mnoha ohledech nevykonný. Reagoval ostatně na opačný model s mimořádně vysokou mírou státního a zejména stranického dohledu a s konzervativním sborem členů, což se dnes může jevit jako dávno překonané nebezpečí, které už nikdy nenabyde své dřívější síly. Domnívám se ale, že přílišné spoléhání se na osvícenost (alespoň částečnou) politické sféry se v českém prostředí vědy a jejím představitelům nikdy moc nevyplatilo.

Redakce

Medaile G. J. Mendela pro Helenu Illnerovou

Prof. RNDr. Helena Illnerová, DrSc., oslavila v prosinci 2012 významné životní jubileum – 75 let. Při této příležitosti jí předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš udělil 9. ledna 2013 v sídle Akademie věd ČR v Praze čestnou oborovou medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách.

Helena Illnerová patří mezi naše přední odborníky ve fyziologii a biochemii, v oboru chronobiologie se stala světově uznávanou autoritou. Již více než 50 let pracuje ve Fyziologickém ústavu AV ČR, v. v. i., od r. 1989 v oddělení neurohumo-

rálních regulací. Specializuje se především na časový program savců včetně člověka – na otázky řízení a molekulárních mechanismů denních a sezonních rytmů a jejich synchronizace s vnějším dnem.

Dlouhodobě se také zapojuje do fungování a organizace vědy v České republice. V letech 2001–05 zastávala funkci předsedkyně Akademie věd ČR. Působila též jako předsedkyně Učené společnosti ČR (2008–10). V současnosti je členkou Vědecké rady AV ČR a předsedkyní Komise pro etiku vědecké práce v AV ČR, poroty soutěže L'ORÉAL Pro ženy ve vědě a Čes-

ké komise pro UNESCO. Intenzivně spolupracuje s vysokými školami, zejména s Univerzitou Karlovou v Praze, jako pedagožka i ve vědeckých radách. Od r. 1997 je členkou redakční rady časopisu Živa (více např. Živa 2001, 6: 242–244; 2002, 6: LXXXIII).

Za přínos pro vědu a její řízení získala řadu domácích i zahraničních ocenění, je mimo jiné nositelkou čestné medaile Akademie věd ČR – De scientia et humanitate optime meritis.

Paní profesorce přejeme za redakční radu i redakci Živy do dalších let pevné zdraví a mnoho úspěchů ve všech jejích aktivitách. U příležitosti životního jubilea připravujeme rozhovor, který najdete v letošním červnovém čísle Živy.

1 a 2 Helena Illnerová při přebírání medaile G. J. Mendela od předsedy Akademie věd ČR Jiřího Drahoše. Foto S. Kyselová, archiv SSČ AV ČR, v. v. i.

